

Nya almar till domkyrkoparken

L2011:4081

Innerstaden 1:31

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Helén Romedahl

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet/område/sträcka Innerstaden 1:31 (Domkyrkoparken)
Stad/Socken Linköping
Kommun Linköping
Län och landskap Östergötland

Lämningsnummer L2011:4081

Koordinatsystem SWEREF 99TM
Höjdsystem RH 2000
Mätteknik RTK-GPS

Typ av undersökning Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning

Lst dnr 431-17467-2022

Lst handläggare Petra Öjhage

ÖM dnr 0268/22

ÖM projektnr 002129

KMR uppdragsnummer 202300002

Uppdragsgivare Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig Linköpings kommun

Projektledare Helén Romedahl
Biträdande projektledare -
Personal -
Rapportansvarig Helén Romedahl

Fältarbete/fältarbetstid 2023-04-17
Totalt utreddes/undersöktes ca 11m²

Foto Ja
Fynd Nej
Analyser -
ÖM Intras nr -

Grafik Helén Romedahl
Renritning -
Grafisk form Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2023:41 © Östergötlands museum

Nya almar till domkyrkoparken

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.....	4
Tidigare arkeologiska undersökningar	4
Syfte och metod	4
Resultat	7
Referenser	7

Omslagsbild: Schakten söder om domkyrkan. Foto mot S, Helén Romedahl, ÖM.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

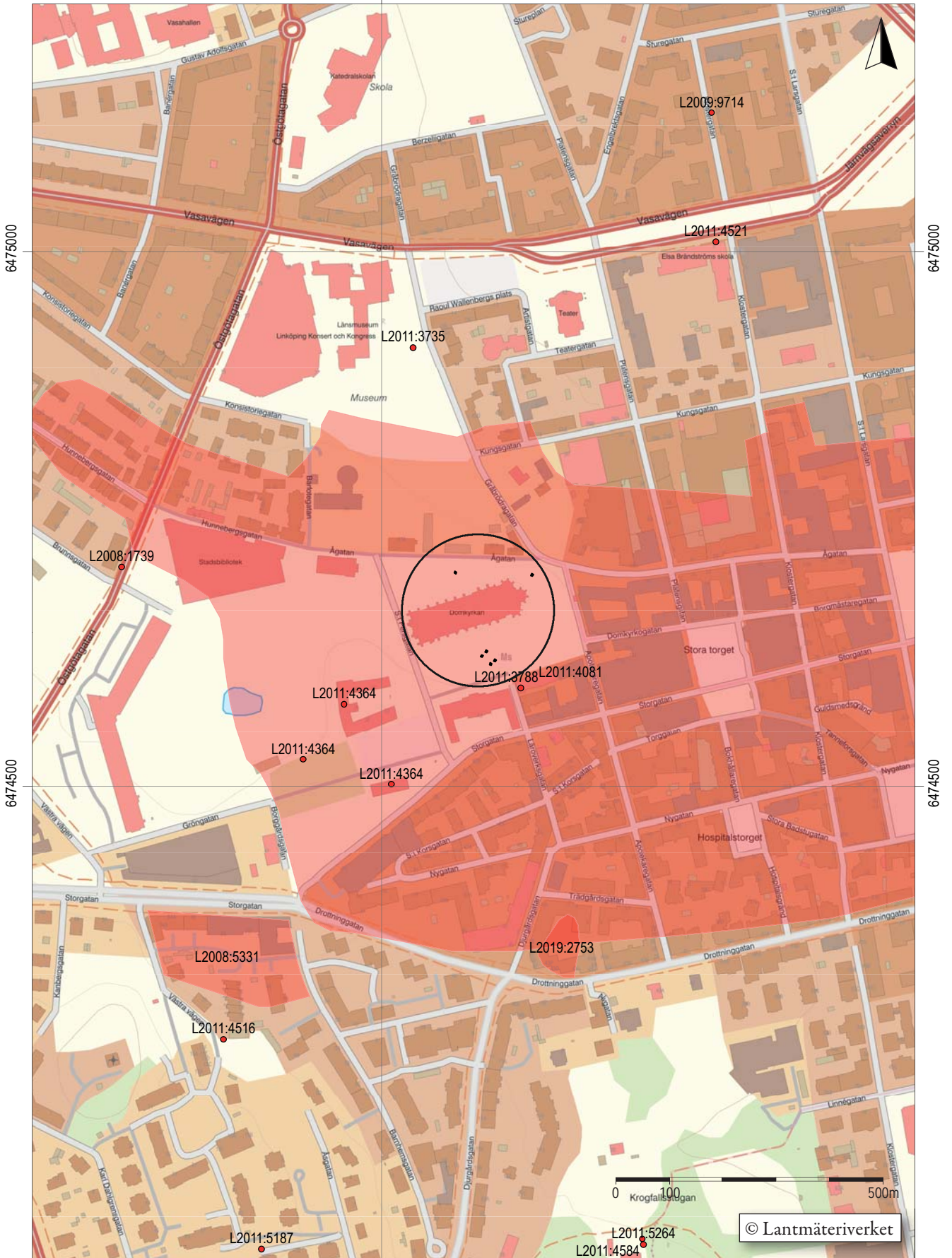
Sammanfattning

Den 17 april 2023 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Domkyrkoparken i Linköping, inom fastigheten innerstaden 1:31 och området för Linköpings medeltida och historiska stadslager, L2011:4081. Arbetet utfördes med anledning av att sex stycken nya almar skulle planteras, i redan befintliga trädgröpar. Mot schaktens botten framkom toppen på ett grått lerigt kultur-/raseringslager som innehöll en del kalkbruk samt tegelkross. Ovan detta fanns endast ett humusblandat matjordslager. Kultur-/raseringslagret kvarligger.

Helén Romedahl
antikvarie

536000

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Den 17 april 2023 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Domkyrkoparken i Linköping, inom området för Linköpings medeltida och historiska stadslager, L2011:4081. Arbetet utfördes med anledning av att sex stycken nya träd skulle planteras, i de trädgropar där det tidigare stått almar. Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. För de arkeologiska kostnaderna svarade Linköpings kommun. Ansvarig för fält- och rapportarbetet var Helén Romedahl.

Områdesbeskrivning

Det aktuella undersökningsområdet är beläget strax norr och söder om Linköpings domkyrka, i den nordvästra delen av Linköpings medeltida och historiska stadsområde, L2011:4081. Domkyrkan och den omgivande kyrkogård ligger på östslutningen av en grusås och terrängen sluttar ner mot Ågatan och Apotekaregatan. Mellan kyrkogårdens markyta och dagens gatunivå skiljer det ca 1 m i höjd (Feldt 2002). Runt domkyrkan finns idag en park med gräsmattor, grusgångar och stora lövträd. Parken omges på två sidor av en stensatt terrassering. Detta var tidigare en kyrkogård omgiven av en bogårdsmur. Bogårdsmuren finns avbildad på den äldsta stadskartan över Linköping från 1651. På kartan ses även de sticluckor i muren som ledde in till kyrkogården. Sammanlagt avbildas sju sticluckor. En av dessa är belägen i kyrkogårdens nordöstra hörn mot nuvarande Apotekaregatan

Linköpings domkyrka är idag en av Sveriges största kyrkor. Den byggdes ursprungligen som en romansk treskeppig basilika, helgad till S:t Per, under 1100-talet. Arkeologiska fynd av tidigkristna gravmonument antyder att det kan ha funnits en kristen begravningsplats redan under 1000-talet. Under första halvan av 1200-talet började domkyrkan byggas om i gotisk stil med större långhus och absid. I väster fick den ett torn. Senare revs tornet och långhuset utökades ytterligare och i söder uppfördes en sakristia. Under en kort period, från 1623, fanns en klockstapel söder om kyrkan. Denna revs sedan under mitten av 1700-talet. Vid denna tid fick kyrkan också ett nytt västtorn. Under 1800-talets andra hälft fick tornet det utseende det har idag (Konsmar 2022 och där anförd litt.).

Idag omges kyrkan av en park men området hade dessförinnan haft funktionen som kyrkogård för

stadens invånare. Från 1751 var det stadens enda kyrkogård då man slutade att begrava vid S:t Larskyrkan. 1811 togs emellertid domkyrkogården ur bruk när den nya stadskyrkogården anlades utanför stadskärnan och i samband med detta anläggs domkyrkoparken (Arcini & Tagesson 2005:289).

Tidigare arkeologiska undersökningar

Under 1980-talet undersöktes ett stort antal gravar inom kyrkogårdsområdet, både söder och väster om kyrkan. Drygt 140 gravar kom att undersökas vid dessa tillfällen (Egebäck & Syse 1985, Feldt 1989).

Under tidigt 2000-tal utfördes ytterligare undersökningar inom domkyrkoparken. År 2000, i samband med schaktningar för en ny dagvattenledning, öster om domkyrkans kor, undersöktes och dokumenterades 72 gravar i det 29 m långa schaktet. Inom det befintliga schaktdjupet på 1,7–2,0 m noterades att gravarna låg i 3–5 skikt (Feldt 2002). Något år senare, i samband med utbyggnad av det underjordiska magasin som ligger söder om domkyrkans torn, undersöktes 550 gravar inom ett 420 m² stort område (Tagesson & Westerlund 2004).

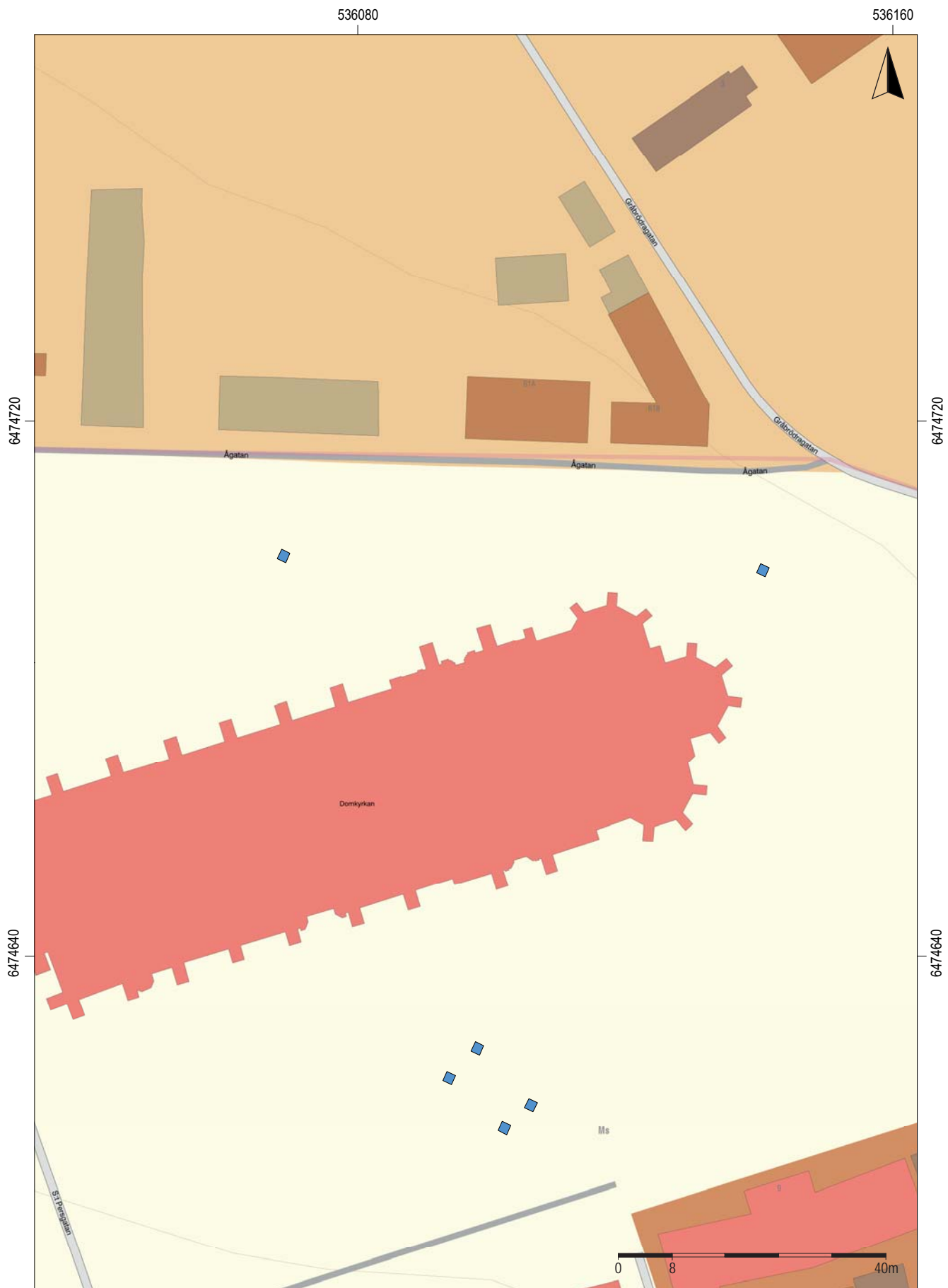
Under sommaren 2021 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning då det schaktades för en ny elledning och nya stolpfundament. I samband med detta dokumenterades lämningar efter stenläggningar, kulturlager och murar. Även skelettdelar påträffades i ett antal schakt närmst kyrkan. På domkyrkoparkens södra sida fanns kultur-lager efter ombyggnadsskeden och begravningsplatsens användande, samt en mindre mängd fynd. Även fragmentariska delar av murar och stenläggningar påträffades i sydost. Schaktdjupen varierade mellan 0,2–0,9 m (Konsmar 2022).

Syfte och metod

Syftet med undersökningen var att, i första hand, undvika att fornlämningar skadades i samband med arbetsföretaget. Men om detta inte kunde undvikas skulle lämningarna, på ett vetenskapligt sätt, undersökas, dokumenteras och om möjligt dateras.

Figur 3. På 1651 års stadskarta illustreras den bogårdsmur (samt de sju stigluckorna) som omgav det som då var en kyrkogård. Här syns även det klocktorn som revs under 1700-talets mitt. Skala 1:1 500.

Figur 4. Sex schakt (blå markering) upptogs i samband med exploateringen. Skala 1:800.

Figur 5. Schakten söder om domkyrkan. Foto mot S, Helén Romedahl, ÖM.

Figur 6. Schaktet öster om domkyrkan. Foto mot V, Helén Romedahl, ÖM.

Den arkeologiska undersökningen genomfördes som en schaktningsövervakning. Schakten mättes in och beskrevs och fotografier togs. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.

Resultat

Totalt sex schakt undersöktes. Fyra stycken söder om domkyrkan, ett öster om och ett norr om. Schaktens storlek var ca 1,4 x 1,4 m och de grävdes till ett djup om 0,5 m. I samtliga schakt framkom, under ca 0,4–0,5 m tjock matjord, ett sandigt lerlager som innehöll kalkbruk samt enstaka tegelkross. Då markingreppet inte krävde större schaktdjup undersöktes detta lager inte närmare och kvarligger därför. I samband med 2021 års undersökning (se Konsmar, ovan) noterades också att det i ett flertal schakt fanns ett raseringslager med kalkstenskross, kalkbruk samt tegel. Detta raseringslager förefaller föregå parkens iordningsställande på 1800-talet och en rimlig tolkning kan därför vara att raseringen kan knytas till 1700-talets ombyggnation av domkyrkan. Denna rasering låg på ungefär samma djup som den som noterades vid aktuell undersökning.

Referenser

- Arcini, C. och Tagesson, G. Kroppen som materiell kultur – gravar och människor i Linköping genom 700 år. I: Kaliff, A. & Tagesson, G. (red) 2005. *Liunga Kaupinga. Kulturhistoria och arkeologi i Linköpingsbygden*. Riksantikvarieämbetet Skrifter 60, 1:1.
- Egeback, Per-Erik & Syse, Bent, 1985, Rapport, Arkeologisk undersökning och antikvarisk kontroll, domkyrkan, Linköping, Östergötland. Arkivhandling, Östergötlands länsmuseum.
- Feldt, A-C. 2002. *72 gravar på 29 meter – och kanske en äldre kyrkogårdsgräns*. Östergötlands museum. Rapport 2002:33.
- Konsmar, A. 2022. *Ny antikbelysning i Domkyrkoparken*. Arkeologerna. Statens historiska museer, Rapport 2022:57.
- Tagesson, G & Westerlund, J. 2004. *Domkyrkoparken*, Linköping. Riksantikvarieämbetet Uv Öst, Rapport 2004:1.
- Kartmaterial**
Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)
LMS D:64–1:3. Linköping stad. Stadsplan 1651. Johan de Rogier.

Den 17 april 2023 genomförde Östergötlands museum en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Domkyrkoparken i Linköping, inom fastigheten innerstaden 1:31 och området för Linköpings medeltida och historiska stadslager, L2011:4081. Arbetet utfördes med anledning av att sex stycken nya almar skulle planteras, i redan befintliga trädgropar. Mot schaktens botten framkom toppen på ett grått lerigt kultur-/raseringslager som innehöll en del kalkbruk samt tegelkross. Ovan detta fanns endast ett humusblandat matjordslager. Kultur-/raseringslagret kvarliggert.

ISSN 1403-9273

Rapport 2023:41